

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/edukacja-1/wystawy/13719,Niezalezne-Zrzeszenie-Studentow-19801990-w-wojewodztwie-katowickim.html>
26.02.2026, 19:26

„Niezależne Zrzeszenie Studentów (1980-1990) w województwie katowickim”

Na trzydziestu ośmiu planszach zaprezentowano działalność Niezależnego Zrzeszenia Studentów w województwie katowickim na tle ruchu niezależnego w całym kraju. Historia NZS w województwie katowickim została pokazana zarówno poprzez opis historyczny jak również oczyma uczestników wydarzeń. Zostały w niej wykorzystane fragmenty relacji dwudziestu kilku świadków historii- w latach 80. członków NZS, dokumenty SB znajdujące się w zasobach IPN oraz ponad sto zdjęć autorstwa kilkudziesięciu osób w tym zdjęcia operacyjne robione przez funkcjonariuszy. Twórca koncepcji wystawy jest Przemysław Miśkiewicz- Przewodniczący Stowarzyszenia Pokolenie (w latach 80. członek NZS), współpraca merytoryczna dr Tomasz Kurpierz oraz Monika Kobylańska, opracowanie graficzne Łukasz Kobiela. Wystawa została przygotowana przez Stowarzyszenie Pokolenie we współpracy z katowickim IPN.

Ekspozycja została przygotowana z okazji 30. rocznicy rejestracji zrzeszenia. NZS powstało w 1980 roku na fali strajków robotniczych i skupiło młodych ludzi pragnących demokratyzacji życia akademickiego, przestrzegania podstawowych swobód politycznych oraz poszanowania praw człowieka. W województwie katowickim najsilniejsze struktury zrzeszenia działały w latach 1980-1981 na Uniwersytecie Śląskim i Politechnice Śląskiej, a także w Śląskiej Akademii Medycznej i Akademii Ekonomicznej w Katowicach. Studenci domagali się zwiększenia samorządności wyższych uczelni, zmian w programach nauczania, tworzyli niezależną kulturę, wydawali nieskrępowaną cenzurą prasę, walczyli o wolność słowa i uwolnienie więźniów politycznych. Po wprowadzeniu stanu wojennego środowisko akademickie w województwie katowickim, szczególnie na Uniwersytecie Śląskim, dotknęły silne represje. W styczniu 1982 r. NZS zostało zdelegalizowane i w ten sposób rozpoczął się konspiracyjny etap w historii niezależnego ruchu studenckiego. Na górnośląskich uczelniach działało kilka podziemnych grup, które współpracując z „dorosłym” podziemiem, organizowały demonstracje, kolportowały niezależne wydawnictwa, malowały antykomunistyczne hasła i prowadziły inne opozycyjne działania. Niezależna aktywność studencka ogniskowała się również wokół duszpasterstwa akademickiego. W połowie lat 80-tych, w obliczu ogólnego kryzysu opozycji antykomunistycznej, konspiracyjna działalność studentów osłabła. Sytuacja ta uległa zmianie w drugiej połowie dekady, kiedy to nastąpiła reaktywacja NZS na Uniwersytecie Śląskim, a następnie na Politechnice Śląskiej. Rok akademicki 1988/1989 przyniósł odbudowę jawnych struktur NZS, które jednak zarejestrowane zostało dopiero we wrześniu 1989 r. Ostatnie większe akcje zrzeszenia w okresie przełomu ustrojowego miały miejsce w styczniu 1990 r., kiedy to studenci okupowali gmach Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. W październiku 1990 r. Sejm uchwalił nową ustawę o

szkolnictwie wyższym, która utrwaliła demokratyczny ustrój na uczelniach. W ten sposób Niezależne Zrzeszenie Studentów, po dziesięciu latach walki, wkroczyło w III RP.

PLIKI DO POBRANIA

[\(pdf, 3.84 MB\)](#)

[\(pdf, 3.99 MB\)](#)